

POSTANOWIENIE

Dnia 26 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania Z.G.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
z udziałem zainteresowanego W.M.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 26
sierpnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 10 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z 17 sierpnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. stwierdził, że Z.G. jako pracownik u płatnika składek W.M. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od 1 maja 2015 r.

Wyrokiem z 19 lutego 2018 r., sygn. akt VIII U [...] Sąd Okręgowy w L. oddalił odwołanie Z.G.. Sąd podkreślił, że zawarta umowa o pracę miała charakter pozorny i Z.G. nie przedłożył dowodów wskazujących, iż faktycznie wykonywał obowiązki pracownicze wynikające z zawartej umowy, nie zgłosił świadków na te okoliczności, jak też nie złożył dowodów materialnych w postaci sporządzonych przez siebie tabel, spisów symboli, czy kosztorysów. W ocenie Sądu dołączona dokumentacja pracownicza nie stanowi wystarczającego dowodu na to, że strony łączył faktycznie stosunek pracy. Spełnienie warunków formalnych zatrudnienia w

postaci sporządzenia umowy o pracę, prowadzenia akt osobowych, zgłoszenia do ubezpieczenia nie jest wystarczające do przyjęcia, że doszło do powstania między stronami stosunku pracy. W dacie zawarcia umowy strony wiedziały, że wnioskodawca ma wyznaczony termin zabiegu operacyjnego w związku z chorobą serca i będzie przebywał na zwolnieniu lekarskim. Z.G. od wielu lat nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu i nie miał opłaconych składek z tego tytułu. Płatnik we wcześniejszym okresie nie zatrudniał w ogóle pracowników, sam wykonywał wszystkie czynności związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, a ponadto nie wykazał aby istniała realna potrzeba zatrudniania pracownika, wynikająca z rachunku ekonomicznego i zasad racjonalnego prowadzenia działalności. Zajmowane stanowisko wymagało odpowiedniej wiedzy specjalistycznej, której wnioskodawca nie posiadał. Ponadto wnioskodawcę łączyły więzy rodzinne z pracodawcą. W ocenie Sądu, o zatrudnieniu w ramach stosunku pracy nie mogą świadczyć oświadczenia właściciela firmy „S.” o odbyciu przez wnioskodawcę wizyty dotyczącej przedstawienia oferty handlowej około 20 maja 2015 r. oraz właściciela firmy L. o odbyciu około 12-15 maja 2015 r. wizyty handlowej. Zainteresowany w sprawie, W.M. zeznał, że zatrudnił Z.G. by więcej czasu spędzać z żoną do momentu urodzenia dziecka. Sąd nie dał wiary takiej argumentacji. W rezultacie, Sąd Okręgowy przyjął, że okoliczności sprawy uzasadniają stanowisko, że strony miały świadomość, iż zawarta umowa o pracę była czynnością pozorną, gdyż zamiarem nie było faktyczne zatrudnienie wnioskodawcy jako pracownika, a jedynie stworzenia pozorów takiego zatrudnienia w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Sąd wskazał na pogląd orzecznictwa, zgodnie z którym, dla objęcia ubezpieczeniem społecznym zasadnicze znaczenie ma nie to, czy umowa o pracę została zawarta i czy jest ważna, lecz to, czy strony umowy pozostawały w stosunku pracy. O tym zaś, czy strony istotnie w takim stosunku pozostawały i stosunek ten stanowi tytuł ubezpieczeń społecznych, nie decyduje formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy.

W apelacji wnioskodawca zarzucił Sądowi pierwszej instancji sprzeczność istotnych ustaleń z zebrany materiał dowodowy polegającą na przyjęciu

pozorności umowy o pracę oraz naruszenie przepisów postępowania, poprzez zastąpienie swobodnej oceny dowodów ich dowolną oceną prowadzącą do uznania, iż umowa o pracę zawarta pomiędzy wnioskodawcą a zainteresowanym w sprawie była zawarta dla pozorów – bez wskazania jaki cel miałby temu przyświecać.

Sąd Apelacyjny w [...]. wyrokiem z 10 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa [...] oddalił apelację, jako niezasadną i zasądził od Z.G. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. kwotę 240,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Sąd podzielił zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne wyroku Sądu pierwszej instancji. W szczególności Sąd podzielił stanowisko pierwszej instancji, zgodnie z którym, w sprawie nie zostało udowodnione, iż w spornym okresie Z.G. wykonywał obowiązki w firmie W.M. Okoliczność taka nie została bowiem potwierdzona dokumentacją znajdująca się w aktach sprawy. Sporządzenie umowy o pracę, prowadzenie akt osobowych, czy zgłoszenie do ubezpieczenia nie jest jeszcze wystarczające do przyjęcia, że doszło do powstania pomiędzy stronami stosunku pracy. Ponadto Sąd wskazał w omawianym zakresie na dość szeroko określone obowiązki pracownicze wnioskodawcy, jego iluzoryczny kontakt z klientami firmy, brak ekonomicznego uzasadnienia w zatrudnieniu powoda oraz fakt pokrewieństwa powoda z pracodawcą. W konsekwencji ustalenie, że strony nie łączył stosunek pracy prowadzi do wniosku, że wnioskodawca nie spełnia warunków objęcia go ubezpieczeniami społecznymi.

Pismem z 18 kwietnia 2019 r. skarżący wnosi o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąc wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]. z 10 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa [...] i wskazując, że skarga jest oczywiście uzasadniona, a w sprawie naruszono przepisy prawa materialnego, tj. 22 k.p. w związku z art. 6 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p., art. 32 ust. 1 Konstytucji RP poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie. W uzasadnieniu skarżący podnosi, że Sąd dokonał błędnej wykładni w ustalonych okolicznościach sprawy i przyjął, że Z.G. nie wykonywał pracy w ramach stosunku pracy z W.M., natomiast prawna charakterystyka sprawy przemawia za czymś przeciwnym. Skarżący wskazuje, w oparciu o pogląd orzecznictwa na pojawianie się, w ramach stosunku pracy, nowego

podporządkowania autonomicznego, polegającego na wyznaczaniu pracownikowi przez pracodawcę zadań bez ingerowania w sposób ich realizacji, co zdaniem skarżącego miało miejsce w rozpoznawanej sprawie. Podnosząc opisane w skardze okoliczności, skarżący twierdzi, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, iż sporny stosunek pracy był faktycznie realizowany i uzasadniał uzyskanie prawa do ubezpieczenia.

Skarżący wnosi o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji oraz zmianę orzeczenia poprzez ustalenie, że skarżący podlega ubezpieczeniom społecznym, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...]. III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Jeśli wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazuje na oczywistą zasadność skargi (tak jak w ocenianej sprawie), to w jego uzasadnieniu powinny się znaleźć odpowiednie wywody potwierdzające tę okoliczność. Skarga jest bowiem oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w

art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638). Trzeba też przypomnieć, że podczas gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania - z uwagi na jej oczywistą zasadność niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości bez potrzeby wchodzenia w szczególności czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Należy wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż dla objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania pracy zasadnicze znaczenie ma nie to, czy umowa o pracę została zawarta, lecz to, czy strony umowy pozostawały w stosunku pracy (art. 8 ust. 1 ustawy systemowej). O tym, czy strony istotnie w takim stosunku pozostawały i stosunek ten stanowi tytuł ubezpieczeń społecznych, nie decyduje natomiast samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Treść oświadczeń woli złożonych przez strony przy zawieraniu umowy o pracę nie ma więc rozstrzygającego znaczenia dla kwalifikacji danego stosunku prawnego służącego pozyskiwaniu „pracy” jako stosunku pracy. Jeżeli stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia, wady oświadczeń woli dotyczące umowę o pracę, nawet powodujące jej nieważność, nie wywołują skutków prawnych w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 1999 r., II UKN 512/98; z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 32/96; z dnia 17 marca 1998 r., II UKN 568/97; z dnia 28 lutego 2001 r., II UKN 244/00; z dnia 2 czerwca 2006 r., I UK 337/05; z dnia 6 marca 2007 r., I UK 302/06; z dnia 4 października 2007 r., I UK 116/07; z dnia 19 lutego 2008 r., II UK 122/07; z dnia 11 maja 2009 r., I UK 15/09; z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09; z dnia 19 stycznia 2010 r., I UK 281/09; z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09; z dnia 21 maja 2010 r., I UK 43/10; z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 74/10; z dnia 26 lutego 2013 r., I UK 472/12, LEX nr 135641; z dnia 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783; z dnia 17 marca 2016 r., III UK 83/15, LEX nr 2026236 i z dnia 17 maja 2016 r., I PK 139/15, LEX nr 205761). Dla objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi istotne jest zatem, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych. Zasadnicze znaczenie w procesie sądowego badania, czy dany stosunek prawny jest stosunkiem pracy, ma ustalenie faktyczne, czy praca wykonywana w ramach analizowanego stosunku prawnego rzeczywiście ma cechy wymienione w art. 22 §

1 k.p. W tym celu bada się okoliczności i warunki, w jakich dana osoba wykonuje czynności na rzecz innego podmiotu prawa i dopiero w wyniku tego badania (poczynienia stosownych ustaleń) rozstrzyga się, czy czynności te świadczone są w warunkach wskazujących na stosunek pracy. Za utrwalony w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego należy uznać również pogląd, zgodnie z którym, mimo nieważności zawartej umowy o pracę wynikającej z naruszenia przepisów o reprezentacji spółki kapitałowej, strony mogą nawiązać umowny stosunek pracy przez czynności dorozumiane, w szczególności wskutek dopuszczenia pracownika do pracy, przyjmowania pracy przez pracodawcę i realizowania takiego stosunku prawnego, który odpowiada cechom stosunku pracy określonym w art. 22 k.p. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 marca 2000 r., I PKN 558/99, OSNAPiUS 2001 nr 16, poz. 512; z dnia 12 stycznia 2005 r., I PK 123/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 231; z dnia 23 lipca 2009 r., II PK 36/09, OSNP 2011 nr 5-6, poz. 77 oraz z dnia 8 czerwca 2010 r., I PK 16/10, LEX nr 607243). Wykładnia taka ma zastosowanie do pracownika spółki handlowej, także członka jej zarządu niebędącego wspólnikiem i nie ma podstaw do odstąpienia od takiego poglądu. W tezie wyroku z dnia 16 października 2018 r., I UK 115/18 (OSNP 2019 nr 5, poz. 61) wskazano, że członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wykonujący swoje obowiązki na podstawie stosunku prawnego, w tym nawiązanego w sposób dorozumiany, spełniającego kryteria określone w art. 22 k.p. podlega ubezpieczeniom społecznym jako pracownik, nawet gdy jest wspólnikiem tej spółki (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej) – (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 lipca 2019 r., II UK 303/18, LEX nr 2692824).

Biorąc powyższe pod uwagę, należy zauważyć, że twierdzenia skargi stanowią w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sąd drugiej instancji, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. W skardze trudno się doszukać podnoszonej oczywistości, zaś wykładnia przepisów nie jest błędna a ponadto przepisy zastosowano właściwie. Okoliczności sporu zaistniałego na tle przedmiotowej sprawy zostały przeanalizowane przez sądy obydwu instancji w procesie dowodzenia zakończonym wyrokiem. Sąd Najwyższy związany był ustaleniami faktycznymi

oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Z powyższych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.